

Available online at <http://dergipark.gov.tr/ijad>
Inonu University Journal of Art and Design
Faculty Homepage: <http://www.inonu.edu.tr/tr/gsf>

Kentsel Yeşil Alanlarda Vandalizm ve Vandalizmi Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Vandalism in Urban Green Spaces and Determining The Factors Affecting Vandalism

Çiğdem Sakıcı*

Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Böl., Kastamonu, 37200, Türkiye

Article history: Received 27 April 22 / Accepted 30.06.2022

ÖZET ABSTRACT

Günümüzün kentsel sorunları arasında yer alan, etkisini gün geçtikçe daha çok hissettiğimiz, maddi kayıplara neden olan, çevre kalitesini düşüren ve kent estetiğini bozan önemli problemlerden bir tanesi Vandalizmdir. Vandalizm; bir çevre sorunu olmanın ötesinde, sosyal boyutu ile mutlaka ele alınması gereken önemli bir konudur. İnsanların Vandalizm hakkındaki düşüncelerini, neden Vandalizm eylemini gerçekleştirdiklerini ve bu eylemi gerçekleştiren kişilerin aslında nelere ihtiyacı olduğunu ortaya koyabilmek için ve ayrıca kişilerin Vandalizm eğilimlerini artıran faktörleri belirleyebilmek amacıyla bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. İnsanların Vandalizm konusunda ne düşündüğünü belirleyebilmek için 156 kişi ile çevrimiçi ortamda bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Sonuçta, Vandalizm eyleminin neden ve daha çok nerelerde yapıldığı ve hangi faktörlerin etkili olduğu belirlenip peyzaj mimarı olarak bu eylemi azaltabilmek için neler yapılabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Vandalism, which is one of today's urban problems, makes its impact felt more and more every day, causes financial losses and reduces the quality of the environment, is one of the important problems that disrupt the urban aesthetics. Vandalism is an important issue that must be addressed with its social dimension, in addition to being an environmental issue. It has been decided to carry out this study in order to reveal people's thoughts about Vandalism, why they carry out vandalism, and what people who carry out this action actually need, and to determine the factors that increase people's Vandalism tendencies. In order to determine what people think about Vandalism, an online survey was conducted with 156 people. As a result, it has been tried to determine why and where the vandalism action was taken and which factors were effective, and what can be done to reduce this action as a landscape architect.

Anahtar Kelimeler: Kentsel alanda Vandalizm, Kent mobilyaları, İnsan gereksinimleri, Alan gereksinimi, Vandalizmin psikolojik boyutu.

Keywords: Vandalism in urban areas, Urban furniture, Human needs, Space requirement, Psychological dimension of vandalism.

1. GİRİŞ

Kentleri yaşanılabilir kılmak ve sürekliliklerini sağlamak, ancak kent ile kentli arasındaki ilişkinin doğru olarak kurulduğu ve yürütüldüğü durumlarda mümkündür. Yaşanılabilir kentsel mekanların sürekliliklerini sağlamak, öncelikle var olan kentsel mekanların korunmasını ile sağlanabilir. Günümüzün kentsel sorunları arasında yer alan, etkisini gün geçtikçe daha çok hissettiğimiz, maddi kayıplara neden olan, çevre kalitesini düşüren ve kent estetiğini bozan önemli problemlerden bir tanesi vandalizmdir (Yavuz ve Kuloğlu, 2011). Vandalizm; bir çevre sorunu olmanın ötesinde, sosyal boyutu ile mutlaka ele alınması gereken önemli bir konudur (Ward, 1973). Vandalizm Fransızcadan dilimize girmiş, Vandal yanlısı olma ve o kişilerin davranışsal ve zihinsel yapısına sahip olma anlamında kullanılmaktadır (Olgun ve Yılmaz, 2015). Vandalizm, hem kamuya hem de kişiye ait malların kasten tahribatı veya bozulmasıdır (Phillips, 1996). Vandalizm eylemlerinden dolayı gerek kamuya gerekse şahsa ait birçok mekân ve bu mekânlardaki mekânsal öge ve bileşenler tahrip olmakta ya da kullanılamaz hale gelmektedir. Vandalizm eylemi; kamu mallarının tahribi, görsel kirlilik, rahatlık ve konfor tehdidi, kazalara neden oluşturma, başka suçlara teşvik etme ve maliyet gibi birçok açıdan sorun yaratmaktadır (Yavuz ve Kuloğlu 2010). Vandalizm sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyal, psikolojik ve yasal boyutlarıyla ele alınması gereken çok yönlü çalışmalar gerektiren bir problemdir (Yılmaz ve Olgun, 2016). Vandalizm eyleminin oluşmasında psikolojik etmenler, sosyal ve fiziksel çevre, eğitim, sahiplenme, onarım, yoğun kullanım, nüfus yoğunluğu ve çocuk sayısı, aydınlatma, görsel kontrol, renk, yüzey dokusu ve dayanıklılık gibi birçok etmen etkilidir (Yıldırım, 2000). Araştırmalar eşitsizlik algısının bu eylemi gerçekleştirme üzerinde çok etkin rol oynadığını göstermektedir. Eşitsizlik sonucunda bireyler öç alma güdüsü altında Vandalizme başvurabildiği gibi bu eşitsizliğin yasal yollarla giderebileceğini

* Corresponding author

düşünürlerse Vandalizme başvurmayabilirler (Öğülmüş, 1993; Kalgı ve Aliyev, 2015b). Öç alma ya da sahip olma isteğiyle yapılan eylemlerin yanında, başkalarını etkilemek düşüncesi ile Vandalizm eylemlerine katılan gençlerin olduğu da bilinmektedir (Sakıcı, 2018). Bireyler sadece verdiği zevk nedeniyle de Vandalizm eylemlerine katılabilmektedir (Ferrell ve Sanders, 1995).

Maslow'un ifade ettiği gibi kişilerin fizyolojik, güvenlik, ait olma, saygınlık ve kendini gerçekleştirme üzere beş temel ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçlarını karşılayamayan bireyler sağlıklı birey olarak nitelendirilemez ve bundan dolayı çevrelerine karşı olumsuz davranışlar sergileme eğilimi gösterirler. Bazen Vandallar toplum tarafından hoş karşılanmayan olaylarla kişisel saygınlıklarını yükselttiklerine ve kendilerini topluma bu şekilde kanıtladıklarına inanmaktadır. Ya da bir gruba katılmanın ön koşulu olarak ve kendilerini göstermek için Vandalizme yönelik davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu durum aslında bu bireylerin Maslow'un ifade ettiği beş temel ihtiyacı normal hayatlarında karşılayamamalarından kaynaklandığını göstermektedir. Vandalizm olarak adlandırılan birçok eylemin daha önceden planlanmadığını, çoğunlukla anlık tepkiler sonucu meydana geldiği görülmektedir (Stollard ve Stollard, 2003).

İnsanların günlük yaşamlarında karşılaştığı sorunlar sürekli olarak artmakta ve birey olarak sorunlara karşı gösterdikleri direnç ise azalmaktadır. Yaşam stresinin birey içindeki birikimi zamanla kendini kin, öfke, kıskançlık, nefret, özlem, sevgi, hasret vb. duyguların ışığında dışa vurmaktadır (Goldstein, 1996). Çevreye bakıldığında bu duyguların izleri rahatlıkla görülebilmektedir. İnsanların Vandalizm hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak, neden Vandalizm eylemini gerçekleştirdiklerini belirleyebilmek ve eylem gerçekleştiren kişilerin aslında nelere ihtiyacı olduğunu ortaya koymak ve kişilerin Vandalizm eğilimlerini artıran faktörleri belirleyebilmek amacıyla bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. Böylece bu çalışma yardımıyla bu olumsuz eylemin neden yapıldığı belirlenip, peyzaj mimarı olarak bu eylemi azaltabilmek için neler yapılabileceği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

İnsanların Vandalizm konusunda ne düşündüğünü belirleyebilmek için 156 kişi ile çevrimiçi ortamda bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada basit rastgele örnekleme kullanılmış ve minimum örneklem büyüklüğü %96 güven düzeyinde ve %0.5 standart sapmada 96 kişi olarak bulunmuş olmasına rağmen çevrimiçi ortamda ankete 156 kişi katıldığı için katılanların tamamının verileri kullanılmıştır. Vandalizm eylemini daha çok 15-25 yaş grubu arasındaki gençlerin daha yoğun gerçekleştirdiği gerçeğinden hareketle (Boz ve Beyaztaş, 2001; Kesimli, 2013) ankete katılanların büyük bir çoğunluğunun bu yaş grubu arasındaki gençlerden oluşmasına ve deneklerin gönüllülük esasına göre seçilmesine özen gösterilmiştir. Anket beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri sorgulanmıştır. İkinci bölümde Vandalizm eyleminin daha çok hangi peyzaj mekânlarında ve hangi donatılar üzerinde gerçekleştirildiği ve hangi malzemelerin bu eylemden daha çok etkilendiği sorgulanmıştır. Üçüncü bölümde hangi özelliklerin (eğitim, düşünce, ruh hali, aile, geçmiş yaşantılar, yaş, gelir düzeyi ve cinsiyet) ve kişisel karakteristiklerin (zenginlik-fakirlik, mutluluk-mutsuzluk, pozitif düşünme- negatif düşünme, ait hissetme- ait hissetmeme, eğitilmiş - eğitimsiz olma, kadın - erkek olma, genç - yaşlı olma) Vandalizm eylemi üzerinde ne kadar etkili olduğu sorgulanmıştır. Bu özellikler ve kişisel karakteristikler literatürde Vandalizm üzerinde etkili olduğu ortaya konulan faktör ve özelliklerden yararlanılarak oluşturulmuştur (Boz ve Beyaztaş, 2001; Doğan, 2011; Doğan ve Demir, 2012; Kalgı ve Aliyev, 2015; Newman, 1972; Olgun ve ark., 2017; Phillips, 1996; Tarcan, 2007; Tygart, 1988; Van Lier ve ark., 2009; Ward, 1973). Dördüncü bölümde insanların neden Vandalizm eyleminde bulunduğu ve bu eylemi gerçekleştiren kişilerin daha çok neye ihtiyacı olduğu sorgulanmıştır. Beşinci ve son bölümde ise ankete katılanların Vandalizm hakkındaki bilgileri, kendisinin ve çevresindekilerin bu eylemi gerçekleştirme durumu, bu eylem karşısında verebilecekleri tepkiler ve peyzajda uygun alanlar düzenlense Vandalizmin kamu alanlarında yapılma oranını bu alanların etkileyip etkilemeyeceği ya da bu eylemi yapma isteklerinde bir değişiklik olup olmayacağı sorulmuştur.

Değerlendirme yapılırken üçüncü bölümde beş düzeyli anlamsal farklılıklar ölçeğinden yararlanılmış diğer bölümlerde ise yüzdesel veriler üzerinden değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Osgood ve arkadaşları (1975) tarafından geliştirilen "Anlamsal Farklılaşma

Cetveli", insanların belirli kavramlara karşı duygularını, tutumlarını ya da davranışlarını ölçmekte kullanılmaktadır. Buna göre anket sorularında yer alan kişisel karakteristik çiftleri aşağıdaki gibi derecelendirilmiştir.

	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>0</u>	<u>-1</u>	<u>-2</u>	
Pozitif Özellik (+)	Çok etkili	Orta etkili	Etkisiz	Orta etkili	Çok etkili	Negatif Özellik (-)

Karakteristik özelliğin Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde etkisine bağlı olarak 2 ile -2 arasında bir değere işaret koyarak değerlendirme yapmaları istenmiş ve böylece karakteristik özelliklerin Vandalizm eylemi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%96,8) 15-35 yaş arasındaki gençlerden oluşup, % 82,7 si öğrencidir. %71,2 si erkek olan katılımcıların yarısı üniversitede okumaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Ankete katılanların demografik özellikleri

Demografik özellik	n	%	Demografik özellik	n	%		
Cinsiyet	Erkek	111	71,2	Meslek	İşsiz	11	7,1
	Kadın	45	28,8		Öğrenci	129	82,7
Yaş	< 14	4	2,6	Memur	5	3,2	
	15-25	141	90,4	İşçi	6	3,8	
	26-35	10	6,4	Serbest	5	3,2	
	36 <	1	0,6	Yok	87	55,8	
Eğitim seviyesi	İlkokul	-	-	< 2500	37	23,7	
	Ortaokul	7	4,5	2500-5000	19	12,2	
	Lise	71	45,5	5000-7500	7	4,5	
	Üniversite	78	50	7500 <	6	3,8	

3.2. Vandalizmin yoğun olarak gerçekleştiği mekân, donatı ve malzemelerin belirlenmesi

Bu bölümde, Vandalizm eyleminden en yoğun etkilenen peyzaj mekanları, bu mekanlarda bu eyleme maruz kalan donatılar ve bu eylemden en çok zarar gören malzemeler hakkında ankete katılanların görüşleri sorgulanmıştır. Bu sorulara verilen tüm cevaplar Tablo 2'de görülmektedir. Ankete katılanlar mekân olarak en çok park alanlarında (%66,7) ve güvenliği bulunmayan mekânlarda (%50,6) bu eylemin yoğun olarak gerçekleştiğini, donatı olarak daha çok banklar (%71,2), duvarlar (64,1) ve ağaçların (%59) bu eyleme maruz kaldığını, malzeme olarak da ahşap (%70,5), plastik (48,7) ve cam (%46,8) malzemelerin bu eylemden en çok zarar gören malzemeler olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2. Yoğun Vandalizme maruz kalan mekânlar, donatılar ve malzemeler

Araştırma konuları	Seçenekler	n	%
Vandalizm eyleminin yapıldığı yerler	Park alanları	104	66,7
	Güvenliğin olmadığı yerler	79	50,6
	Kamu alanları	58	37,2
	Sessiz sakin yerler	51	32,7
	Tarihi alanlar	49	31,4
	Özel mülk	35	22,4
Vandalizmin uygulandığı donatılar	Banklar	111	71,2
	Duvarlar	100	64,1
	Ağaçlar	92	59
	Tabelalar	89	57,1
	Çöp kutuları	84	53,8
	Otobüs durakları	69	44,2
	Döşeme malzemeleri	35	22,4
	Korkuluk ya da çitler	35	22,4
	Trafik işaretleri	35	22,4
	Aydınlatma elemanları	32	20,5
Vandalizmden en çok etkilenen malzemeler	Ahşap	110	70,5
	Plastik	76	48,7
	Cam	73	46,8
	Metal	53	34

Bilmiyorum

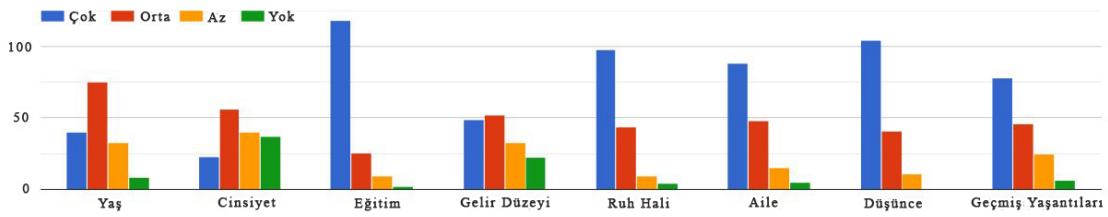
1

0,6

3.3. İnsanların Vandalizm eyleminde bulunma nedenlerinin sorgulanması

Vandalizm eyleminin gerçekleştirme sebepleri sorgulandığında, katılımcılar Vandalizm eylemi gerçekleştiren kişilerin çevreye karşı saygı duymayan (%66,7), sevgi yoksunu olan (%59), kendilerini çevrelerine pozitif yönden kanıtlayamayan ve bu ihtiyacını negatif yönde gerçekleştiren (%57,1), aile sorunu yaşayan (%55,8) yalnızlık yaşayan (%51,3), kendilerini güvensiz hisseden (%35,3) ve çevresindekilerle iletişim sıkıntısı yaşayan (%34,6) insanlar olmasından kaynaklı bu tarz olumsuz eylemler gerçekleştirdiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir. Vandalizm uygulayan insanların en çok neye ihtiyacı olduğu sorgulandığında ise bu eylemi gerçekleştiren kişilerin % 25'inin ilgiye, % 21,2'sinin sevgiye, % 19,9'unun sosyalleşmeye, % 17,9'unun anlayışa, % 12,2'sinin mutluluğa ve % 3,8'inin de eğitime ihtiyacı olduğu ve bunlardan dolayı böyle eylemler gerçekleştirdiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Vandalizm eylemi üzerinde etkili olan 8 faktör literatür araştırması sonucunda belirlenmiş (Boz ve Beyaztaş, 2001; Doğan, 2011; Doğan ve Demir, 2012; Kalgı ve Aliyev, 2015; Newman, 1972; Olgun ve ark., 2017; Phillips, 1996; Tarcan, 2007; Tygart, 1988; Van Lier ve ark., 2009; Ward, 1973) ve bu sekiz faktörün Vandalizm eylemi üzerinde ne oranda etkili olduğunu belirleyebilmek için likert ölçeğinden yararlanılmış. Vandalizm eylemi üzerinde belirlenen faktörlerin etki oranına bağlı olarak dağılımları Şekil 1'de görülmektedir. Sonuçlara bakıldığında eğitim düzeyi, düşünce yapısı, ruh hali, aile ve geçmiş yaşantılar bu eylemin gerçekleştirmesinde çok etkili bulunmuş; yaş, cinsiyet ve gelir düzeyi farklılıkları ise bu eylemin gerçekleştirilmesinde orta derecede etkili olduğu belirlenmiştir. Bu faktörlerin pozitif ya da negatif etkileri Tablo 4'te görülmektedir.

Şekil 1. Vandalizm eğilimi üzerinde belirlenen faktörlerin etki dağılımları

Faktörlerin etki oranlarını belirleyebilmek için seçeneklere ilişkin frekans tablolarından yararlanılmıştır. Çok etkili olandan etkisiz olana doğru 3 ile 0 arasında puanlar verilmiş ve o seçeneği tercih eden kişi sayısı ile puanlar çarpılmış ve ortalamaları alınarak her faktörün ne oranda etkili olduğu ortaya konulmuştur. Değerlendirme sonucuna göre Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde sırasıyla eğitimin (2,67 puan), düşünce yapısının (2,60 puan) ve ruh halinin (2,51 puan) çok etkili, ailenin (2,40 puan), geçmiş yaşantıların (2,26 puan), yaşın (1,94 puan) ve gelir düzeyinin (1,82 puan) orta etkili ve cinsiyetin (1,42 puan) ise az etkili olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Vandalizm eyleminde etkili olduğu düşünülen faktörlerin Vandalizm eylemini gerçekleştirme üzerindeki etkisi

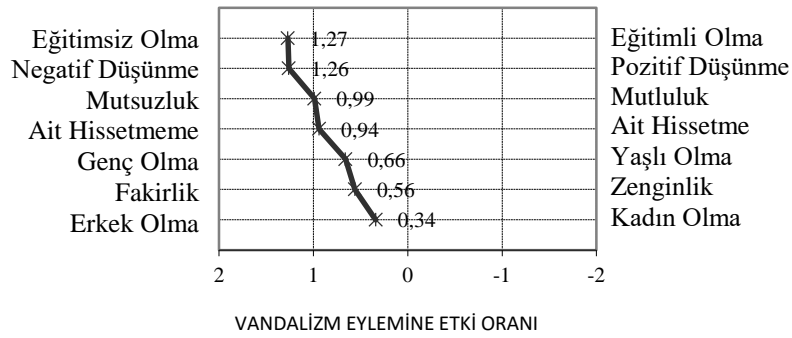
FAKTÖRLER	Çok etkili (3 puan)	Orta etkili (2 puan)	Az etkili (1 puan)	Etkisiz (0 puan)	Toplam Puan (Σ)
EĞİTİM	118	26	10	2	2,67
DÜŞÜNCE	104	41	11	-	2,60
RUH HALİ	98	44	10	4	2,51
AİLE	88	48	15	5	2,40
GEÇMİŞ YAŞANTILAR	78	47	25	6	2,26
YAŞ	40	75	33	8	1,94
GELİR DÜZEYİ	49	52	33	22	1,82
CİNSİYET	23	56	40	37	1,42

Kişilerin karakteristik özelliklerinin Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerindeki etkilerini belirleyebilmek için bu eylem üzerinde etkisi olduğu düşünülen 7 kişisel özellik çifti belirlenmiştir. Bu kişisel özellik çiftlerinden hangisinin Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde olumlu ya da olumsuz etki gösterdiğini belirleyebilmek için 5'li likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Tablo 4'te Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde kişisel özelliklerin etkisinin tercih dağılımları (%) görülmektedir. Tabloya göre kişisel özelliklerden sırasıyla eğitimsizlik, negatif düşünce yapısı, mutsuzluk, aidiyet duygusu hissedememe, gençlik, fakirlik ve erkek olma durumu Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu özelliklerin olumsuz özellikler olarak nitelendirilebileceği, bu kişisel özelliklerin karşı çiftlerinin ise olumlu özellikler olarak değerlendirilebileceği ortaya çıkmıştır. Sonuçlara göre katılımcıların %60,9'u eğitimsizliğin Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde çok etkili olduğunu, %44,23'ü gençliğin az etkili olduğunu, %59,62'si ise cinsiyetin bu eylem üzerinde etkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Vandalizm eyleminin üzerinde diğer kişisel karakteristik özelliklerin ne oranda etkili olduğunun yüzdesel dağılımı Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. Kişilerin karakteristik özelliklerinin Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerindeki etkisinin tercih dağılımları (%)

Olumlu Özellik	Çok (-2 P)	Orta (-1 P)	Etkisiz (0 P)	Orta (1 P)	Çok (2 P)	Olumsuz Özellik
Eğitimli	4,49	5,77	8,97	19,87	60,90	Eğitimsiz
Pozitif düşünce	2,56	2,56	12,82	30,77	51,28	Negatif Düşünce
Mutlu	2,56	3,21	25,00	31,41	37,82	Mutsuz
Ait hissetme	3,21	5,77	23,08	30,13	37,82	Ait hissetmeme
Yaşlı	2,56	7,69	28,21	44,23	17,31	Genç
Zengin	6,41	7,05	36,54	24,36	25,64	Fakir
Kadın	1,92	5,13	59,62	23,72	9,62	Erkek

Kişisel karakteristik özelliklerin Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde etki oranları Şekil 2'de görülmektedir. Olumsuz özellik olarak ifade edilen cinsiyet dışındaki bütün karakteristik özelliklerin Vandalizm eylemi üzerinde orta derecede etkili olduğu, bu özelliklerden eğitimsizliğin en çok, fakirliğin de en az orta derecede etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyet açısından erkek olma durumunun Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde etkisize yakın bir değere sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Kişisel özelliklerin Vandalizm eylemi üzerindeki etkisi

3.4. Katılımcıların Vandalizm hakkındaki görüşleri

Ankete katılanlara 'Vandalizmin ne olduğunu bilip bilmedikleri soruldu ve katılanların sadece %37,8' inin ne olduğunu bildiği ortaya çıkmıştır. Ankete katılanların sadece %11,5'i Vandalizm eylemini daha önce gerçekleştirdiğini belirtmiş ve %46,2'si ise çevresinde bu eylemi gerçekleştiren kişilerin bulunduğunu kabul etmiştir. 'Birinin Vandalizm uyguladığını görerseniz ne yaparsınız?' sorusuna katılımcıların %50 si kendisini uyurabileceğini, %17,9'u yapan kişinin derdini anlamaya çalışacağını, %17,3'ü görmezden geleceğini, %12,8'i de şikayet edeceğini belirtmişlerdir. Kamu alanlarında bu eylemin gerçekleştirilebilme oranını düşürebilmek için özel peyzaj alanları düzenlense ve bu eylemi bu alanlarda yapmalarına izin verilse kamu alanlarında

bu eylemin gerçekleşme durumunda ve isteğinde bir azalma olur mu diye sorulduğunda katılımcıların %54,5 i bu eylemin gerçekleştirilmesinde azalma olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların Vandalizm hakkındaki görüşleri Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Vandalizm eylemi hakkındaki görüşleri

Vandalizm hakkındaki görüşler	n	%
Vandalizmin ne olduğunu biliyor musunuz ?	Evet	59 37,8
	Hayır	97 62,2
Daha önce vandalizm eyleminde buldunuz mu?	Evet	18 11,5
	Hayır	138 88,5
Çevrenizde vandalizm uygulayan insanlar var mı?	Evet	72 46,2
	Hayır	84 53,8
Vandalizme uygun etkinlik alanları düzenlense bu eylemin kamu alanlarında yapıma oranı azalır mı?	Evet	85 54,5
	Hayır	71 45,5
Bu özel düzenlenen peyzaj alanları kullandıktan sonra kişilerin Vandalizm yapma isteğini azaltır mı?	Evet	85 54,5
	Hayır	71 45,5

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Araştırmacılar tarafından bir saldırganlık türü olarak nitelendirilen Vandalizm, birçok neden ve etkene bağlı olarak farklı şekillerde ortaya çıkmakta ve yaşamımızın hemen hemen her alanında görülebilmektedir (Olgun ve ark., 2017). Clarke (1980) farklı disiplinlerin Vandalizm eylemi gerçekleştirme nedenlerine bakış açılarının da farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Biyologlar bu eylemi kalıtıma bağlamakta, psikologlar suçlunun kişiliğine önem verilmesi gerektiğini savunmakta, kriminologlar kişinin içinde bulunduğu ortamdan etkilendiğini (Dinçtürk, 2007) sosyologlar ise sosyal statü ve çevre faktörlerinin etkin rol oynadığını savunmaktadır. Vandalizm multidisipliner bir kavramdır. Sadece sosyoloji, psikoloji alanlarında yapılan çalışmalar bu olumsuz davranışın önlenmesinde yeterli değildir. İnsan, çevresi ile bir bütün halinde yaşayan, çevresini etkileyen ve ondan etkilenen, diğer bireylerle iletişim halinde olan bir canlıdır. Peyzaj mimarları insanların dinlenmesi, rahatlaması, sosyalleşmesi ve dış mekân etkinliklerini gerçekleştirebilmesi için kullanıcıların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda, kent kimliği ile uyumlu farklı ölçü ve ölçekte mekânlar tasarlayan meslek disiplinidir. Peyzaj mekânlarında ve mekânı oluşturan bileşen ve öğelerde Vandalizm izlerini görmek kullanıcıların moralini düşürmekte, korku duygusuna neden olmakta ve kişilerin Vandal davranışlar sergilemesine cesaretlendirmektedir (Olgun ve Yılmaz, 2015; Tarakçı, 2003). Vandalizmin nedenlerini anlamak ve bu eyleme yönelik önlemler almak önemlidir. Sebebi ne olursa olsun meydana gelen Vandalizm eylemleri sosyal, psikolojik ve ekonomik açıdan büyük zararlara yol açmaktadır. Bu zararların önüne geçebilmek için her bireyin yaşadığı çevreyi sahiplenmesi ve çevresine karşı sorumluluk duygusuna sahip olması gerekir. Çünkü yaşanan çevre herkese aittir. Sahiplenme duygusunun az olması veya hiç olmaması Vandalizm eylemlerinin ortaya çıkmasını arttırmaktadır (Olgun ve ark., 2017).

Bu çalışma sonuçlarına göre aslında insanların Vandalizm in ne olduğunu tam olarak bilmedikleri, kendilerinin bu eylemi çok fazla gerçekleştirmedikleri ama çevresinde bu eylemi gerçekleştiren kişilerin bulunduğunu ve bu eylemi gerçekleştiren kişileri gördüklerinde ise o kişileri uyardıkları ortaya çıkmıştır. Olgun ve arkadaşları (2017), çalışmalarında katılımcıların Vandal hareketlerde bulunan biri ile karşılaştıklarında bu çalışma sonucunda olduğu gibi uyarıda bulunabileceklerini belirttiklerini ortaya koymuştur. Bu eylemin daha çok park alanlarında ve güvenliğin bulunmadığı noktalarda yoğun olarak gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda görülmektedir ki görsel kontrolü yüksek olan mekânlarda Vandalizm eylemleri daha az meydana gelirken görsel kontrolün sağlanmadığı mekânlarda Vandalizm eylemlerinin gerçekleşme oranı daha yüksektir (Newman, 1972). Vandalizm eyleminin meydana geldiği alanların güvensiz olduğu Olgun ve arkadaşlarının (2017) çalışma sonucunda da ortaya çıkmıştır. Güvenlik önlemlerinin Vandalizm eyleminde caydırıcı bir özellik olduğu kabul edilen gerçek ve kişilerin bu eylemleri gerçekleştirme isteklerini azaltmamaktadır (Ward, 1973). Bu çalışma sonucunda da Vandalizm eyleminin daha çok halka açık güvenlik önlemleri yeterince alınmamış park alanlarında gerçekleştiği ortaya çıkmıştır.

Çalışma Vandalizm den etkilenen malzemelerin ahşap, plastik ve cam malzemeler olduğunu ve bu eylemin daha çok banklar, duvarlar, ağaçlar ve çöp kutuları gibi donatılar üzerinde

uygulandığını ortaya koymaktadır. Bu eylemin gerçekleştirilme sebepleri irdelendiğinde ise, değerlendirme sonucuna göre Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde sırasıyla eğitimin, düşünce yapısının ve ruh halinin çok etkili olduğu, ailenin, geçmiş yaşantıların, yaşın ve gelir düzeyinin orta etkili olduğu ve cinsiyetin ise az etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Boz ve Beyaztaş (2001) çalışmalarında eğitim, ilgi, sevgi ve şefkat gibi değerlerden yoksun, yetişme çağındaki insanların suça eğilimli bir sosyal çevreye itildiklerini belirtmiştir. Topluma karşı kızgınlık, can sıkıntısı, yalnızlık, disiplin problemleri, kişisel problemler, alkol-uyuşturucu alışkanlığı, arkadaş baskısı vb. nedenler Vandalizme giden bir davranış bozukluğuna yol açmaktadır (Phillips, 1996; Sakıcı, 2018). Bireyin hayatı, ailesi, arkadaşları, okulu ve içinde bulunduğu toplum bireyin Vandalizme yönelik hareketlerini etkilemektedir (Phillips, 1996). Vandalizmin psikiyatrik yönünü antisosyal kişilik bozukluğu olarak tanımlayan Boz ve Beyaztaş (2001) erkeklerin bu tarz eylemlerde daha sık bulduklarını belirtmişlerdir. Cinsiyetin tahripçi davranış üzerinde etkili olduğunu bulan çalışmalar (Doğan ve Demir, 2012; Kalgı ve Aliyev, 2015; Van Lier ve ark., 2009) olmakla birlikte cinsiyetin anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediğini bulan çalışmalar da (Tygart, 1988) bulunmaktadır. Bu çalışmada cinsiyetin Vandalizm üzerinde az etkili bir rol oynamadığını ortaya çıkarmıştır. Boz ve Beyaztaş (2001) vandalizmin genç nüfusta yoğunlaşma gösterdiğini ve gelir düzeyi düşük insanlarda Vandalizm eyleminin daha sık görüldüğünü ortaya koymuşlardır. Yaşın Vandalizm üzerine etkisi ile ilgili çalışmalarda, yaşın bu eylem üzerinde etkili bir faktör olduğunu birçok çalışma ortaya koymuştur (Kalgı ve Aliyev, 2015; Van Lier ve ark., 2009) Gelir düzeyinin de Vandalizm eyleminde etkili olduğu sonucu Doğan (2011), Kalgı ve Aliyev (2015), Philips (1996), Tarcan (2007) ve Tygart (1988) gibi araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. Bu çalışmalar bizim çalışmamızın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Çalışma sonuçlarına göre Vandalizm yapma eğilimini eğitimsizlik ve negatif düşünce yapısına sahip olmanın çok etkilediği, mutsuzluk, aidiyet duygusu hissetmeme, genç olma ve fakirlik gibi karakteristik özelliklerin az etkilediği ve cinsiyetin etkisiz olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmalar göstermektedir ki Vandalizm eylemlerinin meydana gelmesi ile eğitim seviye arasında ters bir orantı bulunmaktadır. Olgun ve arkadaşları (2017), çalışmalarında eğitimin Vandal hareketlerde bulunma ile ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma sonucunda da Vandalizm eylemi gerçekleştirme üzerinde eğitimin çok etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan özelliklerde çocuklara gerek ebeveynleri gerekse de öğretmenleri tarafından küçük yaşlardan itibaren çevre bilinci ve çevreye, doğaya karşı sorumlulukları öğretilmeli ve yaşadıkları çevreyi sahiplenme duyguları geliştirilmelidir. Özellikle Vandalizm eylemlerine dikkat çekmek ve bireyleri bilgilendirmek amacıyla yerel yönetimler konferanslar, seminerler düzenlemelidir. Eğitim yolu ile öğrencilere yasalar ve bunlara uymanın bilinci verilirken, bu bilgilerin davranış biçimine dönüştürülmesi yönünde çaba gösterilmesi, Vandalizm i önlemeye yönelik sosyal önlemlerden biri olarak görülmektedir. Bireylere küçük yaşlardan itibaren yaşadıkları çevreye karşı aidiyet duygusunun verilmesi, Vandalizm eylemlerinin azaltılmasına yönelik alınması gerekli tedbirlerden bir tanesidir. Batı ülkelerinde yapılan çalışmalarda, Vandalizm in uygun eğitim ve psikiyatrik tedavi ile düzeltilebilir bir davranış olduğu belirtilmektedir. Bu kişilerin tedavisinin yanında, ailesiyle birlikte davranış eğitim programlarının düzenlenmesi gerekmektedir (Boz ve Beyaztaş, 2001).

Çalışma sonuçlarına göre insanların daha çok çevreye saygı duymaması, sevgisizlik, kendilerini kanıtama ihtiyacı, ailevi sorunlar ve yalnızlıktan dolayı buldukları çevreye Vandalizm uyguladıkları ortaya çıkmış. Ayrıca bu eylemi gerçekleştiren insanların ilgiye, sevgiye, sosyalleşmeye ve anlayışa ihtiyacı olduğu belirlenmiştir. Vandalizmin oluşmasında fiziksel tasarımın ve ortamın önemli olduğunu bilinmektedir. Psikolojik rahatsızlıklar, kişisel problemler veya sosyal problemlerin neden olduğu Vandalizm olaylarının, tasarım kararları ile tamamen önlenmesi mümkün olmayabilir. Ancak, tasarımcılar alacakları yeni önlemlerle insan davranışlarını olumlu yönde etkileyerek Vandalizm olaylarını en aza indirebilebilirler. Çalışma, Vandalizm eyleminin gerçekleştirilebileceği özel düzenlenmiş peyzaj alanlarının tasarlanması ve kişilerin bu alanları kullanması sonucunda bu eylemin kamu alanlarında yapılma oranının düşebileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca kamusal alanların estetik, işlevsel ve aynı zamanda kent kimliği ile uyumlu, özgün tasarım izleri taşıyan yerler olarak düşünülmesi oldukça önemlidir. Doğru yapılmış bir tasarım, kullanıcıların hareketlerini yönlendirme, aidiyet ve sahiplik duygusu oluşturma, güven duygusu sağlama gibi fonksiyonları da sağlar (Aslan, 2018). Sade, karmaşadan uzak, kolay anlaşılabilir mekânlar suç oranında azalmaya sebep

olmaktadır (Ünlü ve ark., 2000). Peyzaj mekânlarını oluşturan mekânsal öge ve bileşenler kentsel kimlikle uyumlu olmalı, en az bakım gerektiren, iklim koşullarına uygun, dayanıklı malzemelerden seçilmelidir (Aslan, 2018).

Teşekkür: Murat Ağrağlı'ya anketlerin uygulanması ve veri toplanması aşamasındaki katkılarından dolayı teşekkür ederim.

5. KAYNAKLAR

- Aslan, H. (2018). Vandalizmin Azaltılmasında Peyzaj Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi (Determination of Landscape Design Criteria in Reducing Vandalism). *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)* 7 (2): 74-82. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mbd/issue/40281/441927>
- Boz, B., Beyaztaş, F.Y. (2001). Vandalizm (Vandalism). *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi STED*, 10 (3): 17-18. <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0301/5>.
- Clarke, R. V. (1980). "Situational" crime prevention: Theory and practice. *Brit. J. Criminology*, 20 (2): 136. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/bjcrim20&div=19&id=&page=>
- Dinçtürk, S. (2007). Türkiye'de Vandalizmin Sosyal, Ekonomik ve Psikolojik Boyutları. [Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi]. <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/2627?show=full>
- Doğan, S.(2011). Genel Lise Öğrencilerinin Algılarına Göre Okul Tahripçiliği İle Okul İklimi Arasındaki İlişki [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. <https://dspace.gazi.edu.tr/handle/20.500.12602/191325>
- Doğan, S., Demir, İ. (2012). Genel Lise Öğrencilerinin Okul Tahripçiliği Algıları (School Vandalism Perceptions of General High School Students). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (1): 133-147. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59493/855098>
- Ferrell, J., Sanders, C.R. (1995). *Cultural Criminology*. Boston: Northeastern University Press.
- Goldstein, A. P. (1996). *The Psychology of Vandalism*. New York: Plenum Press.
- Kalgı, M. E., Aliyev, R. (2015). Lise öğrencilerinin özsaygı ve tahripçi davranışları arasındaki ilişki (The relationship between self-esteem and vandalism on high school students). *Journal of Human Sciences* 12 (2): 1430-1445. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/3399>
- Kalgı, M.E. Aliyev, R. (2015b). Ergen tahripçilik örneği: geliştirmesi, geçerliliği, güvenilirliği (Adolescents vandalism scale: Its development, validity, reliability). *Journal of Educational Sciences* 3 (4): 79-93. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jedus/issue/16127/168721>
- Kesimli, İ. G. (2013). Saldırganlık ve Vandalizm (Aggravated assault and vandalism). *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)* 3 (1): 157-170. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ejovoc/issue/5392/73128>
- Newman, O. (1972). *Defensible Space* (p.264). Newyork: Macmillan.

- Olgun, R., & Yılmaz, T. (2015). Kentsel yeşil alanlarda vandalizm ve olası tasarım çözümleri: Antalya kenti örneği (Vandalism and possible design solutions in urban green areas: The case of Antalya). *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi* 12 (3): 27-39. <https://hdl.handle.net/20.500.11776/1986>
- Olgun, R., Yılmaz, T., Adan, E. (2017). A Research on Opinions about Vandalism of University Students: The Case Study of Akdeniz University. *Inonu University Journal of Arts and Design* 7 (16): 36-48. DOI: 10.16950/iujad.335774
- Osgood, C. E., May, W. H., Miron M. S. (1975). *Cross-cultural universals in affective meaning*. Urbana: University of Illinois Press.
- Öğülmüş, S. (1993). Tahripçilik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 588-592, (In Turkish). https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000491
- Özen, Y., Gülaçtı, F., Çıkkılı, Y. (2004). Saldırganlığın Psikolojik-Kültürel Boyutu ve Vandalizm (Psychological and cultural dimensions of aggressiveness and vandalism). *Firat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi* 3 (1): 144-149.
- Phillips, L.E., (1996). *Parks: Design and Management* (p. 107). New York: McGraw Hill Book Co.
- Sakıcı, Ç. (2018). Vandalism in Kastamonu. In: II. International Eurasian Agriculture and Natural Sciences Congress, 11-15 September 2018, Azerbaijan- Baku, pp. 35-39 ISBN No: 978-605-69010-0-3
- Stollard, P., Stollard, P. (2003). *Crime Prevention Through Housing Design*. London: Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203223079>
- Tarakçı, F.N. (2003). *Kentsel Çevrede Vandalizm: Vandalizmin Bank Tasarımına Etkisi*, [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi] <http://hdl.handle.net/11527/888>
- Tarcan, S. (2007). İlköğretim okullarında ders sırasında öğrenciler arasında görülen vandalizm davranışları. [Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi]
- Tygart, C. (1988). Public School Vandalism: Toward a synthesis of theories and transitiontoparadigmanalysis. *Adolescence* 23 (89): 187-200. https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/problems/vandalism/PDFs/Tygart_1988.pdf
- Underwood, G. (1980). Vandalism, *The Architects' Journal* 171 (24): 1171-1174. https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Underwood%2C+G.+%281980%29.+Vandalism%2C+The+Architects%27+Journal%2C+171%2824%29%3A+1171-1174.&btnG=
- Ünlü, A., Alkışer, Y., Edgü, E. (2000). Fiziksel ve sosyokültürel değişim bağlamında Beyoğlu'nda suç olgusunun değerlendirilmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Araştırma Fonu, Proje No: 1094, p. 113, (In Turkish). https://www.academia.edu/1261832/Fiziksel_ve_Sosyok%C3%BCl%C3%BCrel_De%C4%9Fi%C5%9Fim_Ba%C4%9Flam%C4%B1nda_Beyo%C4%9Flu_nda_Su%C3%A7_Olgusunun_De%C4%9Feriendirilmesi

- Yavuz, A., Kuloğlu, N. (2010). An experimental study on vandalism: Trabzon Parks, *Scientific Research and Essays* 5(17): 2463-2471. <https://academicjournals.org/journal/SRE/article-abstract/3F74AE519265>
- Yavuz, A., Kuloğlu, N. (2011). The effects of locational factors on vandalism in the seaside parks, *Scientific Research and Essays* 6 (20): 4207-4212. <https://academicjournals.org/journal/SRE/article-abstract/861F28F38831>
- Yıldırım, A., (2000). *Kamusal Alanlarda Vandalizm*, [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=b5EOxIf2-o6gfDOBk-yVoA&no=5dn7dmuVwfZTc67hUQmd4Q>
- Yılmaz, T, Olgun, R. (2016). Investigation of the differences between factors affecting vandalism in urban green areas. *Indoor and Built Environment* 25 (4): 618-625. <https://doi.org/10.1177/1420326X15573275>
- Van Lier, P. A., Vitaro, F., Barker, E. D., Koot, H. M., Tremblay, R. E. (2009). Developmental links between trajectories of physical violence, vandalism, theft, and alcohol-drug use from childhood to adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology* 37 (4): 481-492. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10802-008-9289-6>
- Ward C (1973). *Vandalism (First Published)*. London: The Architectural Press. <https://www.abebooks.co.uk/book-search/title/vandalism/author/ward-colin/>

6. EXTENDED ABSTRACT

The problems that people face in their daily lives are constantly increasing and their resistance to problems as individuals is decreasing. The accumulation of life stress in the individual causes feelings such as hatred, anger, jealousy, longing, and love over time. Vandalism, which is one of today's urban problems, makes its impact felt more and more every day, causes financial losses and reduces the quality of the environment, is one of the important problems that disrupt the urban aesthetics. Due to vandalism, many public and private spaces and spatial elements and components in these spaces are destroyed or become unusable. Vandalism is a problem that requires multi-faceted studies that should be considered not only from an economic point of view, but also from social, psychological and legal dimensions. It has been decided to carry out this study in order to reveal people's thoughts about Vandalism, why they carry out vandalism, and what people who carry out this action actually need, and to determine the factors that increase people's Vandalism tendencies.

In order to determine what people think about Vandalism, an online survey was conducted with 156 people. In the survey, the demographic characteristics of the participants, their knowledge about vandalism, whether she and others committed acts of vandalism, their reactions to vandalism, landscape spaces, equipments and materials vandalism, effects of individual characteristics (education, thought, mood, family, past experiences, age, income level and gender) and personal characteristics (wealth-poverty, happiness-unhappiness, positive thinking-negative thinking, feeling of belonging-not belonging, educated-uneducated, male-female, young-old) on the act of vandalism, why people commit Vandalism and what they need were questioned.

As a result of this study, it was revealed that the act of vandalism took place mostly in public park areas where security measures were not adequately taken, benches, walls and trees are mostly affected as equipment, and wood, plastic and glass materials are the most damaged by this action. The study reveals that if private landscape areas where vandalism can be committed are designed and people use these areas, the rate of this action in public areas may decrease.

As a result of the study, it has been revealed that the people who perform this action need attention, love, socialization, understanding, happiness and education, and that's why they do these actions. It has been revealed that education, mentality and mood are highly effective, family, past experiences, age and income level are moderately effective, and gender is less effective, respectively, on committing the act of vandalism.

As a result, seeing traces of Vandalism in landscape spaces and the components and elements that make up the space lowers the morale of the users, causes a feeling of fear and causes people to exhibit Vandal behaviors. It is important that the designs are made in a way that will be least affected by vandalism and even that the criteria that will reduce it are used. This is only possible by understanding the causes of Vandalism and taking measures for this action. Whatever the reason, vandalism acts cause great social, psychological and economic damage. In order to prevent these damages, each individual should own the environment they live in and have a sense of responsibility for the environment they live in.